

*Микола Степаненко (Mykola Stepanenko)*

Київ, Національний університет біоресурсів і природокористування України

*Світлана Педченко (Svitlana Pedchenko)*

Полтава, Полтавський національний педагогічний університет  
імені В. Г. Короленка

*Руслана Шрамко (Ruslana Shramko)*

Полтава, Полтавський національний педагогічний університет  
імені В. Г. Короленка

## **ВОЛІТИВНА МОДАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО МЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ ЯК РЕЦЕПЦІЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

### **Volitive Modality of Modern Media Discourse as a Reception of the Russian-Ukrainian War**

**ABSTRACT:** The article presents an in-depth study of the linguistic manifestations of volitive modality in Ukrainian mass media discourse during 2022-2024. Based on extensive factual material, the main semantic zones of volitive and optative semantics – such as order, prohibition, demand, request, plea, warning, inner desire, and appeal-wish – are characterized. A representative corpus of modal qualifiers within the subcategorical segment under study, each inherently carrying a specific volitive meaning, is stratified as follows: imperative verb forms, performatives, lexemes denoting imperativeness / optativity, and incentive-optative particles. Additionally, a group of modal modifiers with secondary volitive semantics – including indicative and subjunctive verb forms transposed into the imperative zone, as well as negative, interrogative, demonstrative, and highlighting particles, and expressive-connoted lexical markers – is thoroughly described. It is proven that the media discourse of the full-scale Russian-Ukrainian confrontation underwent significant transformations at the level of volition, primarily driven by pragmatic factors such as strategies for neutralizing shock, boosting national morale, fostering heroization, stimulating reflection, and prompting cognitive shifts. Furthermore, volitive and optative multi-faceted verbal forms of the period (2022-2024) functioned as catalysts of the Ukrainian people's will and desire for independence, as linguistic clarifiers of the nation's unique world-image, and as a source of strength in its resistance to the insidious invader.

**KEYWORDS:** volitive submodality, optative submodality, military media discourse, imperative, optative

### Вступ

Суспільні зміни, що відбулися впродовж 2022-2024 років, системно й послідовно віддзеркалилися на найтоншій матерії, яка дуже чутлива до найменших порухів у світі духовності як окремої людини, так і народу загалом. Ідеться про мовну систему, що динамічно й радикально відреагувала всіма своїми рівнями на неочікувані екстралінгвальні чинники (бомбардування мирних міст, руйнування інфраструктури, убивства, звірства російської армії, вимушена міграція тощо). Різке переінакшення плину українського буття зумовило сконденсовані в часі та просторі лінгвальні трансформації, які за інших умов могли б тривати щонайменше десятиліття.

Поповнення корпусу української мови новими лексичними, здебільшого негативно конотованими маркерами, з'ява спеціалізованого вербального контенту, експлікованого різнорівневими мовними одиницями, що почасти виконують стратегічну функцію інтенсифікаторів неоднорідної за формою і змістом субкатегорійної семантики, – ці та інші чинники визначають потребу в комплексному аналізі лінгвальних рефлексій війни.

Ментально-емотивні відбитки суспільних пертурбацій чи не найповніше можна простежити на тлі публіцистичного дискурсу, адже саме він перетворює фрагментарну вербальну реакцію на перманентне лінгвістичне явище. Як слушно зауважують Наталія Костусяк, Марина Навальна та Олександр Межов,

історичні зміни, які вносять корективи у звичний стиль життя людей, а також бажання зацікавити й консолидувати читачів – невеликий перелік того, що детермінує динаміку мови сучасної журналістики. <...> До її кардинальних ознак слід зарахувати активізацію лексичних одиниць, що увиразнюють лінгвокреативність авторів газетних публікацій, слугують своєрідним мотиваційно-інтерпретаційним засобом віддзеркалення тих чи тих реалій, дають змогу створити осучаснені, лібералізовані, прагматично та психологічно зорієнтовані контексти, які корелюють з емоційно-оцінними вподобаннями суспільства<sup>1</sup>.

Чільне місце з-поміж категорійних констант, відносна непорушність яких теж не змогла витримати підвищеного градусу експресивно-когнітивної напруги, посідає мовна модальність, зокрема її найбільш комунікативно запрограмований волітивний складник.

---

<sup>1</sup> Н. Костусяк, М. Навальна, О. Межов, *Вербальні ідентифікатори ворога: культуромовні й деестетизовані моделі*, „Slavia Orientalis” 2023, t. LXXII, nr 4, s. 893-894.

### Рівень опрацювання проблеми, обґрунтування її актуальності

Модальність<sup>2</sup> як надкатегорія із широким діапазоном прагматично й контекстно зумовлених значень перебуває у фокусі постійної уваги сучасної лінгвістики. Засоби презентації волюнтативної та оптативної семантики стали предметом як монографійних чи дисертаційних праць (Михайло Вінтонів, Каріна Бортун<sup>3</sup>; Любов Умрихіна<sup>4</sup>; Ірина Шаповал<sup>5</sup>; Оксана Нарушевич-Васильєва<sup>6</sup>; Світлана Харченко<sup>7</sup>), так і окремих мовознавчих статей (Наталія Костусяк<sup>8</sup>, Світлана Шабат-Савка<sup>9</sup>; Світлана Галаур, Руслана Шрамко, Світлана Педченко<sup>10</sup>; Олександр Межов, Наталія Костусяк, Марина Навальна<sup>11</sup>), що відбивають той або той аспект розгляданого субкатегорійного поля. Мова мережевої і друкованої публіцистики періоду повномасштабного російсько-українського воєнного протистояння законо-мірно теж є стрижневим об'єктом новітніх лінгвістичних студій (Галина Сюта<sup>12</sup>,

<sup>2</sup> Зауважимо тут, що в сучасному мовознавстві не вироблено єдиного погляду на природу модальності та її семантичну стратифікацію, остаточно не встановлено межі з іншими мовними універсалами, не виявлено симетрично-асиметричних зв'язків їхніх значеннєвих зон. На нашу думку, послідовне опертя «на модусно-диктумну концепцію речення, урахування структурно-формального, логічного, семантико-синтаксичного поглядів, домінантна роль семантико-функційної та прагматичної теорій, зорієнтованих на вивчення людського чинника у процесі дослідження мовних одиниць будь-якого рівня» (С. Педченко, *Класифікаційні параметри субкатегорійних суб'єктивно-модальних значень*, «Молодий вчений» 2016, № 8 (35), ч. 1, с. 136-139), уможливлюють цілісний аналіз модальності та засобів її репрезентації в сучасній українській мові.

<sup>3</sup> М. Вінтонів, К. Бортун, *Структурно-семантичні типи та функції імперативних висловлень у публіцистичному й офіційно-діловому стилях*, Київ 2020.

<sup>4</sup> Л. Умрихіна, *Семантика оптатива та засоби його вираження в сучасній українській мові*, Харків 2007.

<sup>5</sup> І. Шаповал, *Семантико-прагматичні параметри оптатива в українській та англійській мовах*, Львів 2021.

<sup>6</sup> О. Нарушевич-Васильєва, *Категорія спонукальності у прагматистичному аспекті*, Одеса 2002.

<sup>7</sup> С. Харченко, *Семантико-синтаксична і комунікативна структура речень спонукальної модальності*, Київ 2001.

<sup>8</sup> Н. Костусяк, *Функційні особливості грамем бажальної модальності*, «Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство» 2013, т. 21, вип. 19 (1), с. 145-150.

<sup>9</sup> С. Шабат-Савка, *Категорія комунікативної інтенції: типові вияви та синтаксична реалізація в сучасній українській мові*, «Українська мова» 2013, № 1, с. 104-114.

<sup>10</sup> S. Halaur, R. Shramko, S. Pedchenko, *Positional emphasis in the modern literary text*, „AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research” 2021, vol. 11, issue 1, p. 287-291, [in:] <https://doi.org/10.33543/1101287291>.

<sup>11</sup> O. Mezhev, N. Kostusiak, M. Navalna, *The cognitive discourse parameters of directive speech acts in modern Ukrainian*, „Cognitive Studies / Études cognitives” 2022, № 22, article 2785, [in:] <https://doi.org/10.11649/cs.2785>.

<sup>12</sup> Г. Сюта, *Лінгвофілософія опозиції «свій – чужий» у текстах періоду російсько-української війни*, «Українська мова» 2023, № 2 (86), с. 3-34.

Микола Степаненко<sup>13</sup>, Тетяна Космеда<sup>14</sup>, Оксана Пухонська<sup>15</sup>), адже саме у створеній продуцентом / дописувачем соціальної мережі / професійним журналістом / автором інтернет-контенту та активним чи пасивним реципієнтом / читачем / споглядачем медіареальності «найактивніше фіксується шляхом текстуалізації та візуалізації сучасний історичний процес в Україні»<sup>16</sup>, бо ж «кожна подія цієї війни знаходить відображення у ЗМІ, наукових текстах і дискусіях, виставково-музейних проєктах»<sup>17</sup> тощо. Попри значну кількість праць, специфіка актуалізації волітивного складника суб'єктивної модальності в сучасному публіцистичному просторі, виявлення динамічних змін на цьому рівні мовної системи впродовж 2022-2024 рр. не була предметом окремих розвідок, що й визначає актуальність порушеної в пропонованій науковій студії проблеми.

### Мета й методи дослідження

Мета статті – проаналізувати різнорівневі засоби вираження волітивної модальності на тлі публіцистичних текстів періоду повномасштабної російсько-української війни (2022-2024 рр.), простежити трансформаційні зміни вирізної субкатегорійної семантики, детерміновані інтра- та екстралінгвальними чинниками.

У процесі дослідження застосовано комплекс загальнонаукових та мовознавчих методів дослідження. Описовий метод використано для узагальнення спостережень над зібраним фактичним матеріалом, зіставний метод дав змогу схарактеризувати субкатегорійні вияви волюнтативної та оптативної субмодальності, провести між ними релевантну демаркаційну лінію, методом класифікації стратифіковано лінгвопрагматичний корпус директивних мовленнєвих актів. Послугування елементами компонентного та дистрибутивного аналізу вможливило характеристику конкретних репрезентантів (модальних кваліфікаторів та модальних модифікаторів) тієї чи тієї волітивної зони. Методика лінгвостилістичної та контекстуальної інтерпретації вербальних одиниць дала змогу здійснити дискурсивну параметризацію спонукальності на тлі масмедійних текстів.

<sup>13</sup> М. Степаненко, *Політика і війна: закономірності та парадокси мовного розвитку (2022-2023)*, Харків 2024.

<sup>14</sup> Т. Космеда, О. Халіман, *Семантика й прагматика фемінітивів ЖІНОЧКА, ЖІНКА в українській лінгвокультурі (синхронно-діахронний аспект)*, „Slavia Orientalis” 2024, t. LXXIII, nr 1, s. 195-212.

<sup>15</sup> О. Пухонська, *Літературна рефлексія війни: від афективної до раціональної*, „Slavia Orientalis” 2023, t. LXXII, nr 4, s. 799-814.

<sup>16</sup> О. Іщенко, М. Степаненко, *Українська енциклопедистика в соціокомунікативних викликах сучасності*, Київ 2024, с. 71.

<sup>17</sup> В. Грицюк, О. Лисенко, *Війна Російської Федерації проти України: воєнний, міжнародно-правовий, геополітичний та економічний виміри*, «Український історичний журнал» 2023, число 2, с. 5.

### Волюнтативна модальність

Волітивна модальність як субкатегорія, запрограмована на трансформацію позалінгвальної дійсності залежно від намірів та бажань суб'єкта мовлення, охоплює два найважливіших змістових сегменти – волюнтативність й оптативність. Перше з вирізнених значень на граматичному рівні корелює зі спонукальністю, що експлікує волевиявлення мовця, яке у відповідних контекстно-комунікативних умовах оприявнюється субкатегоремами 'наказ', 'команда', 'заклик', 'застереження', 'порада' 'попередження', 'прохання' тощо<sup>18</sup>. Прагмалінгвістичною ознакою названих директивів є інтенційна зорієнтованість на «адресата з метою здійснення ним бажаної для мовця дії, що, зі свого боку, детермінує двосуб'єктність волюнтативної ситуації – облігаторність продуцента як суб'єкта мовленнєвої дії та реципієнта як суб'єкта-виконавця каузальної дії»<sup>19</sup>. До визначальних характеристик імперативних висловлювань, услід за більшістю дослідників, уналежнюємо також діалогійність, іманентну передбачуваність поведінки контрагента, почасти супроводжувану емоційними конотаціями безпосередню чи опосередковану маніпулятивність. Остання з-поміж названих характеристик потверджує релевантність обстежуваного матеріалу для вивчення виокремленого змістового поля модальности, адже, за слушним спостереженням Олександра Межова, Наталі Костусяк та Марини Навальної,

в масмедіа періоду російсько-української війни лексико-граматичні засоби нерідко використовують для психологічного впливу на реципієнтів, масову свідомість, створення атмосфери емоційної напруженості. Сучасні медіатексти дедалі частіше викликають негативні емоційні реакції в читача не лише своїм змістом, манерою викладу, а й набором лексичних одиниць і синтаксичних конструкцій<sup>20</sup>.

З-поміж найтиповіших мовленнєвих актів, що промовисто репрезентують повноту спектра волюнтативної семантики, дослідники розглядають прескриптиви, реквесиви та сугестиви. Така класифікація базована на трьох принципах: облігаторність дії для адресата мовлення, важливість / корисність (бенефактивність) дії для одного з учасників комунікативної ситуації, пріоритетність позиції адресата чи адресанта<sup>21</sup>. Оксана Нарушевич-Васильєва ототожнює означені

<sup>18</sup> А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін., *Сучасна українська літературна мова*, за ред. А. П. Грищенка, Київ 2020, с. 374-375.

<sup>19</sup> М. Степаненко, С. Педченко, *Семантика і функціонування модальних часток у сучасній українській літературній мові*, Полтава 2019, с. 110-111.

<sup>20</sup> О. Межов, Н. Костусяк, М. Навальна, *Лексико-граматичні засоби експлікації психоемоційних станів у сучасних українських медіатекстах воєнного періоду*, „Slavia Orientalis” 2024, t. LXXIII, nr 2, s. 112.

<sup>21</sup> О. Mezhov, N. Kostusiak, M. Navalna, *The cognitive discourse parameters...*

типи директивності з категоричним спонуканням, пом'якшеним спонуканням та спонуканням на розсуд адресата<sup>22</sup>.

У фактичному матеріалі, що є в нашому розпорядженні, зразків із прескриптивною семантикою найменше (22 %), адже це найжорсткіший тип спонукання, що передбачає обов'язковість каузальної дії та першорядність позиції мовця. З-поміж найтиповіших субкатегорем зазначеного волюнтативного сегмента модальності в масмедійному просторі обстеженого періоду фіксуємо 'наказ', 'заборону', 'вимогу', 'категоричне спонукання', 'розпорядження':

*Бійцям, які відправляються в зону бойових дій, наказую повернутись живими. Наказую вас усіма силами й засобами зробити все можливе, аби наблизити час нашої повної Незалежності* (<https://www.ukrinform.ua>, 08.04.2022); *Подивіться на них і почуйте нас: підпалюйте ворога, а не Україну! Не варто зараз палити суху траву і сміття!* (<https://www.pravda.com.ua>, 19.03.2022); *«Усі ці три складові критично важливі для підтримки наших зусиль із допомоги Україні у майбутньому. Усі три складові необхідно виконувати паралельно й негайно»*, – стверджується у пропонуваному документі (<https://www.ukrinform.ua>, 01.03.2023); *Щоб запобігти «новим Бучам», запровадьте матір усіх санкцій: припиніть купувати нафту, газ і вугілля у Росії* (<https://www.radiosvoboda.org>, 05.04.2022); *Очікуємо швидкого схвалення шостого пакету санкцій та вимагаємо включення до нього щонайменше санкцій на нафту* (<https://zn.ua>, 21.04.2022); *Хочете свято – посадьте тихенько вдома, щось не влаштує – їдьте на передову, там комендантської години немає!* – пояснила авторка (<https://24tv.ua>, 14.12.2022); *Ми молимося за Україну і вашу перемогу. Передайте наше вітання народу, православним віруючим, передайте, що ми захоплюємося їхньою сміливістю і молимося за них*, – сказав патріарх Варфоломій (<https://www.0552.ua>, 27.01.2023)<sup>23</sup>.

Як бачимо, імперативне ядро прескриптивів формують здебільшого дієслова у формі наказового способу 2 ос. множини. Зауважимо, що інтенція в таких висловленнях скерована передусім на вдаваного «колективного» адресата, оскільки масмедійний текст не передбачає безпосереднього контакту комунікантів, то ж виконання авторських наративів перевірити принаймні одразу неможливо.

У складі реквесивних мовленнєвих актів (33 % обстежених зразків), до специфічних характеристик яких зараховують корисність дії для мовця та своєрідну пріоритетність позиції адресата, найтиповішими репрезентантами в досліджених текстах є 'застереження', 'попередження', 'прохання', 'благання', 'запрошення':

<sup>22</sup> О. Нарушевич-Васильєва, *Категорія спонукальності у прагматистичному аспекті*, Одеса 2002.

<sup>23</sup> Тут і далі ілюстративний матеріал подаємо в оригінальному орфографічному та пунктуаційному оформленні. Виділені слова у наведених прикладах – авторів цієї статті (М.С., С.П., С.Ш.)

*Дотримуйтесь* заходів безпеки, встановлених правовим режимом воєнного стану. *Уникайте* масових скупчень, *утримуйтеся* від відвідування лісових масивів та *не розводьте* багаття поблизу лісів (<https://np.pl.ua>, 07.05.2022); 24 канал *нагадує*: якщо у вашому регіоні тривога – *пройдіть* в укриття! *Не хехтуйте* своєю безпекою! (<https://24tv.ua>, 11.02.2024); Запоріжжя – це прифронтове місто. У місті часто лунають вибухи та сигнали постійної тривоги. Тому *застерігаємо* вас від відвідування місць великого скупчення людей і *закликаємо* спускатися в укриття у разі небезпеки (<https://www.inform.zp.ua>, 22.08.2023); Ми ж *застерігаємо* українців, які цікавилися цим інтерв'ю, не вестися на низькосортну пропаганду Путіна (<https://tsn.ua>, 02.09.2024); «У черговий раз *попереджаємо*, що воєнні злочини не мають терміну давності, та гарантуємо, що всі воєнні злочинці будуть покарані», – сказано у повідомленні ГУР МОУ (<https://espresso.tv>, 20.04.2022); У нашому проукраїнському, «бандерівському», «націоналістичному» місті є досі, як мінімум, 15 вулиць, названих в честь російських діячів. *Чи не настав час змінити* їхні назви на імена героїв сьогоднішнього дня? (<https://zbruc.eu>, 09.04.2022); Непогано було б просвітити керівництво цих країн [Центральної Азії] стосовно російських планів утилізації їхніх співвітчизників. *Нехай би порадили* їм терміново вертатися на батьківщину (<https://glavcom.ua>, 16.01.2023); «Херсонці, *благаємо* про донорську підтримку для поранених після чергового артобстрілу! Особливо *потрібна* четверта позитивна та негативна група крові» – йдеться в повідомленні центру (<https://www.bbc.com/ukrainian>, 29.01.2023); Ми *запрошуємо* всі країни з усіх кутків світу сприяти реалізації Резолюції та Формули миру. Ми *маємо діяти* швидко (<https://www.holosameryky.com>, 24.02.2023).

У семантичному полі сугестивного – нейтрального<sup>24</sup> (інтенційного<sup>25</sup>) спонування чи спонування на розсуд мовця<sup>26</sup> (28 % опрацьованих висловлень) – виокремлюємо такі значеннєві сегменти, як ‘порада’, ‘рекомендація’, ‘попередження’, ‘пропозиція’, ‘заклик’, ‘погроза’:

*Нам треба розуміти, що у нас попереду ще дуже багато боїв, нам треба боронити свою країну, і розслаблятися нікому **не раджу***, – наголосив секретар РНБО (<https://www.ukrinform.ua>, 01.04.2022); *Якщо президент, міністр оборони, головнокомандувач ЗСУ повторюють цю фразу, і вона цивільним може трохи набридати, **послухайте** ще одну точку зору* (<https://espresso.tv>, 09.01.2023); Президент Дуда в ефірі радіо RMF24 висловив сподівання, що такий візит буде організовано, *передає* Укрінформ. «Мушу визнати, що нещодавно ми говорили про це в Жешуві. І я кажу: Володимире, **можже б ви відвідали** Варшаву?» (<https://www.inform.zp.ua>, 24.02.2023); *Нехай же* полум'я гордості за нашу державу **яскраво сяє** в серці кожного, освячуючи нам шлях у світле майбутнє! (<https://tsn.ua>,

<sup>24</sup> С. Шабат-Савка, Категорія комунікативної інтенції в українській мові, Чернівці 2016.

<sup>25</sup> Н. Куравська, Модальність волевиявлення в художньому стилі сучасної української мови, Івано-Франківськ 2016.

<sup>26</sup> О. Нарушевич-Васильєва, Категорія спонукальності у прагматистичному аспекті, Одеса 2002.

01.06.2022); *«Нехай напише [Бен Воллес] мені, як потрібно дякувати, і я подякую»*, – посміявся тоді зі сцени український президент (<https://espresso.tv>, 05.06.2024); *Зберігаємо максимальну обережність! Стережіться провокацій окупантів, які відбуваються саме зараз!* (<https://glavcom.ua>, 05.08.2022); *У кожній секунді хвилини мовчання продовжується стукіт кожного серця, яке дало можливість битись вашому. Будьмо гідні в збереженні шани і пам'яті* (<https://dzerkalo.media>, 02.10.2024).

Релевантною ознакою виокремленої субкатегорійної моделі є пріоритетність позиції мовця та необов'язковість двох інших ознак – бенефактивності каузальної дії для одного з комунікантів та облігаторності її виконання адресатом мовлення. Варто наголосити, що провести чітку межу між волітивними мовленнєвими актами подеколи складно, оскільки вербалізована в запропонованих висловленнях семантика залежить від багатьох чинників: модальних кваліфікаторів чи модифікаторів різного ступеня директивності, лексичного наповнення компонентів, контекстного оточення, прагматичних характеристик потенційних суб'єктів комунікативної ситуації тощо.

Кваліфікаторами синкретичної прескриптивно-сугестивної зони вважаємо імперативи 1-ої особи множини, форми майбутнього часу з позалітературною просторічною часткою *давай / давайте*, що фокусують увагу на спонуканні до дії, реалізатором якої, крім потенційного адресата, є мовець-агенс. У піблістичному дискурсі окресленого в дослідженні хронологічного зрізу висловлення з такими предикативними центрами є своєрідними об'єктивами волі народу, його прагнення до перемоги, справедливого миру й стабільного розвитку:

*Тримаймо стрій! Борімося зі злом! Перемагаймо ворога!* (<https://24tv.ua>, 14.10.2022); *Тримайтесь, вірмо в ЗСУ і бережімо одне одного. Ми маємо вистояти, маємо відбудувати наші школи й бібліотеки* (<https://24tv.ua>, 18.04.2022); *Давайте РАЗОМ привітаємо наших військовослужбовців зі світлим святом Великодня, подякуємо та підтримаємо їх. Долучитись може кожен – принесіть паску, яку буде передано нашим Героям від Звягельської громади* (<https://novograd.city>, 03.04.2023); *Тож зберігаймо віру. Продовжуймо боротьбу. Робімо великі справи. Разом ми можемо все* (<https://www.rbc.ua>, 22.12.2023); *Єднаймося, аби досягнути такої бажаної перемоги, аби в Україні нарешті запанував мир* (<https://24tv.ua>, 29.06.2024).

Імперативне значення в розгляданих мінідискурсах транспоноване в сугестивну царину, що є засобом імпліцитного маніпулятивного впливу на емоції та почуття реципієнтів, своєрідного декодування одного з найважливіших фрагментів мовної картини світу українців. Залежно від часу публікації еволюціонує і загальна тональність означених конструкцій, їхня інтенційна запрограмованість спочатку на нейтралізацію шокowego стану, акумулювання національно-патріотичних почувань у 2022 році, потім – зниження психоемоційної напруги, виправ-

дану об'єктивними чинниками потребу в героїзації захисників у 2023 році, зрештою, – ідентифікацію ідеологічної спрямованості незавершеної, на жаль, у 2024 році національно-визвольної боротьби, що виснажує не тільки матеріальні, а й духові ресурси держави, випробовуючи на міцність морально-етичні цінності її громадян.

У досліджуваних волонтерських висловленнях, крім наказових форм вербати, репрезентативну зону утворюють перформативи, до іманентних ознак яких належить здатність констатувати дію та одночасно її реалізувати. Стилистичні й дискурсивні особливості аналізованого мережевого контенту детермінують структурний репертуар означеної групи експлікаторів волітвної модальності, який формують дієслова 1 ос. мн. теперішнього часу дійсного способу (*радімо, вимагаємо, благаємо, рекомендуємо, пропонуємо, застерігаємо, закликаємо* тощо), рідше – 1 ос. однини (*раджу, вимагаю, благаю, рекомендую, пропоную, застерігаю, закликаю* тощо), адже для обраного матеріалу дослідження властиве оприявлення «множинного» адресата мовлення, що, на наш погляд, дає змогу, з одного боку, інтенсифікувати маніпулятивний вплив на реципієнта, а з іншого, – висловити колективну волю народу, що бореться за своє існування:

*Ось чому ми **радімо** не поспішати повертатися до власних осель, а також не чіпати невідомих речей та предметів* (<https://www.ukrinform.ua>, 16.04.2022); *«Росія має бути притягнута до відповідальності за свої жасливі й масові злочини проти мирного населення. Ми **вимагаємо** створення міжнародної комісії з розслідування злочинів Росії в Україні», – заявив прем'єр Польщі* (<https://zn.ua/>, 07.04.2022); *«Ми **благаємо** міжнародну спільноту об'єднатись заради повної евакуації мешканців міста Маріуполь», – підсумував Бойченко* (<https://www.pravda.com.ua>, 04.04.2022); *Якщо ви досі не знайомі з цим каналом, то для перегляду **пропонуємо** вам відео про російську пропаганду в дубляжі* (<https://www.ukrinform.ua>, 01.10.2023); *«Звертаємо увагу громадян на небезпеку та **застерігаємо** від спроб незаконного перетину кордону», – зауважили прикордонники* (<https://ria-m.tv/ua>, 06.12.2024); *Я **закликаю** всіх, хто бачить звірства, які коїть Росія щодо України, весь цивілізований світ підтримати це звернення та відмовитись від співпраці з російськими артистами та від використання російських творів композиторів та письменників, які Росія свідомо називає своєю зброєю* (<https://detector.media>, 12.10.2022).

Так звані «Я»-речення на тлі волітвного модусу масмедійного дискурсу знають сутнісних трансформацій: експліцитні перформативи<sup>27</sup> у формі першої особи множини стають надійними індикаторами узагальнених закликів / прохань / благань до світового співтовариства об'єднатися в прагненні до справедливого миру проти того, хто є справжнім утіленням зла. Зміна формальних ознак авто-

<sup>27</sup> Див.: Н. Баландіна, *Перформативи як індикатори функцій конвенційних висловлень*, «Мовознавство» 2010, № 2/3, с. 194-203.

референтного дієслова в такому разі, на наш погляд, не затемнює, а вияскравлює комунікативно-прагматичну інтенцію висловлення з тією чи тією волюнтативною семантикою. Варто наголосити, що перформативні конструкції здебільшого вербалізують пряму мову українських політичних діячів, офіційних державних інституцій, закордонних партнерів, тому такі моделі ідентифікуємо як зразки публіцистично-політичного дискурсу.

До модальних кваліфікаторів студійованого субкатегорійного поля на лексико-граматичному рівні належать спонукально-оптативні частки [**хай**, **нехай**, **б (би)**, **аби**, **щоб**, **хоч би**, **коли б**, **якби**, **бодай**] як регулярні оформлювачі непрямих директивних актів у мові масмедіа, коректори семантичного простору спонукального висловлення зі зниженим рівнем адресатності. Означені лексико-граматичні одиниці, перевівши в площину директивності вербальні форми теперішнього та майбутнього часу<sup>28</sup>, переймають на себе функцію ядерних реалізаторів волюнтативної семантики:

*Зберігайте спокій та будьте пильними. **Нехай береже вас Бог!*** (<https://zbruc.eu>, 04.04.2022); ***Щоб** вони, ці орки, до тисячного коліна **вимерли!*** (<https://www.rbc.ua/ukr>, 05.04.2022); *Щодо нас, українців, то необхідно припинити цю «філологічну полеміку між своїми» щодо «ліберальних», «невинних», «добрих» московитів, адже російсько-українська війна на декілька століть попросту знищила навіть гіпотетичну можливість співпраці. **Хай вчать** слова контрибуція і репарації* (<https://zbruc.eu>, 02.04.2022); ***Нехай би** вони, звичайно, й далі **гналися** у свої історично-генетичні фобії* (<https://detector.media>, 28.02.2023); ***Нехай би** ще **додав** «важко повірити, якого результату ви, Володимир Володимирович, досягли», – **потролив** Лукашенка політтехнолог* (<https://24tv.ua>, 19.03.2024); *У сюжеті Михайла Манилюка про захист київського неба раптово з'явилося зняте влітку відео. **Бодай би** хоч титр «архів» для пристойності **повісили*** (<https://detector.media>, 06.03.2023).

Розглядані партикули, транслюючи ідентифікувальну для їхнього значеннєвого поля спонукальну семантику, почасти набувають у відповідному контекстному оточенні вторинних значеннєвих відтінків, виконують роль конститuentів фразеологізованих сполук. Частки **хай**, **нехай** постають здебільшого структурними елементами мейоративно конотованих побажань, тоді як партикулативні одиниці **щоб**, **бодай**, **аби** формують пейоративне тло прокльонів:

***Нехай** Бог оберігає вас! Ви справжні герої, низький уклін Вам!* (<https://tsn.ua>, 29.06.2022); *Бажаю тобі безмежного здоров'я і безмежного щастя! **Нехай** здійсниться найбільша мрія, яка у твоєму серці!* (<https://24tv.ua>, 31.01.2023); ***Щоб** тобі повилазило, фашист руський!* (<https://fakty.com.ua/ua>, 08.06.2023); ***Щоб** тебе тим праником довіку молотило та гладило!* (<https://lb.ua>, 28.10.2022); ***Щоб** тобі пси*

<sup>28</sup> І. Вихованець, К. Городенська, *Теоретична морфологія української мови*, Київ 2004, с. 259.

*марша грали! Щоб тебе на воблаки вознесло! Щоб тебе сніг зігрів!* (<https://znaj.ua>, 20.06.2023); *Російським пілотам одне побажання: бодай вас наша свята земля поглинула живцем!* (<https://detector.media>, 02.07.2024).

У такому разі волонтеративний модус, употужнений додатковими емоційно-експресивними аксіологічними семами, експлікаційний план яких, крім окреслених партикулятивів, утворюють відповідно конотовані лексеми чи словосполуки різної лексико-граматичної природи (**герої, безмежне щастя, міцне здоров'я; фашист, воблаки, повилазило, молотило, земля поглинула**), транспонує публіцистичний дискурс у зону розмовності й просторічності.

Модальні модифікатори як репрезентанти непрямого спонування в обстежених масмедійних текстах мають нижчий виражальний потенціал. До них уналежнюємо дієслівні грами дійсного та умовного способу, заперечні, питальні, видільні частки, експресеми з неоднаковим ступенем інтенсивності. Наприклад, партикулятивний комплекс **чи не** в невластиво-питальних синтаксемах із вербативом у формі кон'юнктива перебирає на себе функцію регулярного оформлювача реквесивного мовленнєвого акту ввічливого прохання:

*Чи не могли б ви докладніше розповісти, як проводиться робота зі встановлення кількості жертв російської окупації та обстрілів російською армією міст у Сумській області та їхня ідентифікація?* (<https://www.dw.com/uk>, 07.04.2022); *Чи не варто було б сказати, які саме райони постраждали?* (<https://glavcom.ua>, 19.04.2022); *Це очевидний факт: ми вже не стільки український народ, скільки українська політична нація. Чи не могли б ви окреслити її риси?* (<https://www.ukrinform.ua>, 18.04.2022); *Чи не могли б ви прояснити децю для нас?* (<https://www.holosameryky.com>, 23.02.2023); *Чи не могли б ви розповісти нам трохи більше про вашу допомогу в цій сфері?* (<https://ua.interfax.com.ua>, 12.04.2024).

Закцентуємо, що в публіцистичному дискурсі означена сполука зафіксована переважно в жанрі інтерв'ю і маркує предикати, формально виражені модальним словом на зразок **могли, варто, хотіли** та інфінітивом, що позначає мовленнєву дію: **сказати, розповісти, окреслити, прояснити** тощо. Продуцент, удаючись до такої субкатегорійної моделі, налагоджує «нежорсткий» комунікативний зв'язок із реципієнтом. Суголосні тут із твердженням Флорія Бацевича про те, що

мовні засоби непрямих мовленнєвих актів “відсилають” до сфери немовних знань учасників комунікації (пресупозицій, знань принципів спілкування, ознак успішності комунікації)<sup>29</sup>.

Опосередковано програмуючи дії контрагента, адресант у сугестивно-реквесивному мовленнєвому акті сподівається, що спрацюють так звані комунікативні

<sup>29</sup> Ф. Бацевич, *Основи комунікативної лінгвістики*, Київ 2004, с. 180

імплікатури: адресат зможе розпізнати наміри продуцента й адекватно на них відреагувати.

Більшим ступенем апелятивності та меншим зарядом увічливості позначені заперечна частка *не* та партикулятивний комплекс **чи не** в поєднанні з дієсловом майбутнього часу. Мовець ніби екстраполює на волюнтативне висловлення епістемійну й аксіологічну інтенцію, підкреслюючи недостатню обґрунтованість своєї гіпотези, прогнозує позитивну альтернативу:

*З нетерпінням чекаємо на нього [фільм «Як там Катя?»] в кінотеатрах України. Не підкажете, коли ми зможемо його побачити?* (<https://kino.24tv.ua>, 26.08.2022); *Чи не розколе це єдиний внутрішньополітичний фронт? Чи не відверне від України демократичний західний світ?* (<https://wz.lviv.ua>, 06.04.2022).

Почасти такі «**чи не-запитання**» є риторичними, а їхню інтенційну запроєктованість на відповідь реципієнта нівелює емоційно-аксіологічний зміст невластиво-питальної конструкції.

### Оптитивна модальність

Цариною непрямих мовленнєвих актів є оптитивна модальність, семантичний простір якої постулює відсутність виконавця каузальної дії та неадресованість висловленого мовцем бажання.

З-поміж мовознавців немає однастайности в поглядах на оптитивність як лінгвістичну категорію. Дехто з дослідників розглядає в системі оптитивних так звану некатегоричну волюнтативність, репрезентовану розгляданими вище невластиво-спонукальними конструкціями<sup>30</sup>, оскільки мовець оцінює запрограмовану у висловленні дію як бажану, проте неконтрольовану його зусиллями. Услід за авторами *Теоретичної морфології української мови*, вважаємо, що оптитивний сегмент волітвності (бажальний спосіб у кваліфікації Катерини Городенської)

виражає волевиявлення мовця про бажану дію або бажаний процес чи стан, але він не спрямовує його до співрозмовника чи співрозмовників, щоб вони виконали цю дію чи реалізували потрібний стан. Мовець не спонукає когось виконати бажану для нього дію, а лише повідомляє про неї собі або іншим особам. Саме в цьому полягає основна семантична відмінність бажального способу від наказового. Вона зумовила нейтралізацію в ньому такої іманентної ознаки наказового способу, як апелятивність<sup>31</sup>.

<sup>30</sup> Див.: М. Вінтонів, К. Бортун, *Структурно-семантичні типи та функції імперативних висловлень у публіцистичному й офіційно-діловому стилях*, Київ 2020; Л. Умрихіна, *Семантика оптитива та засоби його вираження в сучасній українській мові*, Харків 2007.

<sup>31</sup> І. Вихованець, К. Городенська, *Теоретична морфологія української мови*, Київ 2004, с. 262.

Зауважимо також, що експлікаційне поле оптативности не обмежене грамами бажального способу вербати́ва. В опрацьованих масмедійних текстах розглядане субкатегорійне модальне значення (17 % візрі́ців, що є в нашому розпорядженні) репрезентоване:

а) поєднанням транспонованої з умовної функції віддієслівної частки **б** (**би**) з інфінітивною формою дієслова:

*Це одна з хат моєї родини в селі. Дерев'яна, автентична. **Зробити б** тут музей села! (<https://susidy.city>, 23.11.2024); **Зробити б** швидше справу, вигнати цю наволоч з нашої землі – й усе (<https://www.ukrinform.ua>, 18.11.2023); Ще в нас є гарнющий алабай, дуже боїться обстрілів, ховається, **вивезти** його **б** його звідси (<https://lb.ua>, 20.10.2023);*

б) аналітичними особовими формами, структурованими частками **хай**, **нехай** та кон'юнктивом 1 ос. однини чи множини:

*Доведеться нам боротися з бестіями протягом наступних років. Не тільки тими Достоевського, лиш зі значно гіршими, справжніми – фальшивим смиренням і спокусливим конформізмом. **І хай би я помилилась!** (<https://zbruc.eu>, 08.04.2022); **Я не вірю... Це помилка! Хай би я замість нього загинула!** (<https://pereiaslav.city>, 26.08.2022);*

в) сполученням похідного спонукально-оптативного партикулятива (**аби**, **щоб**, **коли б**, **якби**, **хоч би**) з особовими й неособовими дієслівними формами:

*Бачу величезну вирву від вибуху. **Хоч би знайти** когось живого в цих завалах (<https://lb.ua>, 09.04.2022); **Коли б ми навчилися** жити для України так, як уміємо для неї вмирати... (<https://glavcom.ua>, 01.02.2023); **Якби знайти** більш-менш нормальне приміщення, колишній ресторан чи їдальню, з частковим ремонтом та обладнанням, бо це дуже дорого коштує (<https://1news.zp.ua>, 30.01.2024); **Аби я тут могла почувати** і серце моє було спокійне (<https://cheline.com.ua>, 03.11.2022);*

г) повними або почасті еліпсованими конструкціями з невластиво-модальними частками, які вналежнюємо до модифікаційно-супровідного рівня (**тільки б**, **хоча б**):

*Останні дні – мешканці, нарешті, без зайвих слів, готові їхати. **Тільки б** в тишу... (<https://tsn.ua>, 14.06.2022); **Тільки б не занизити рівня! Тільки б дорівняти традиції!** (<https://zbruc.eu>, 18.05.2024); Якщо вже війна і я тут, то краще піду у військо. **Хоча б** щось **зроблю**, аби захистити свій дім (<https://www.liga.net/ua>, 03.02.2024); Тут дуже важко всім... **Хоч би** скоріше це все **закінчилося** (<https://shostkanews.city>, 11.08.2024);*

г) синтаксемами, у яких оптативна семантика оприявлена дієсловами з інваріантним значенням ‘прагнути, мати бажання здійснити, одержати, здобути щонебудь’ (**хотіти, бажати, прагнути, мріяти, воліти** тощо):

*Хочу, щоб мене зараз почули правильно: не було ще жодного дня від початку блокади Маріуполя, щоб ми не шукали рішення* (<https://www.ukrinform.ua>, 16.04.2022); *Хочу, щоб у нас була люстрація* (<https://gazeta.ua>, 01.02.2024); *Прагнемо миру, безпеки і стабільності на всьому Європейському континенті* (<https://porasnaia.city>, 09.05.2024); *Мріємо про перемогу – нашу, українську – і робимо на своєму рівні все, щоб її наближати* (<https://shostkanews.city>, 11.08.2024).

Оптативність в останньому з вирізнених виражальних типів транспонована в зону дезидеративности, що її більшість дослідників кваліфікує як бажання діяча, інтенції якого, хоча й не адресовані конкретному виконавцеві каузованої дії, проте спрямовані на таку виміряну в українських зовнішньополітичних умовах зміну екстралінгвальної реальности.

### Висновки

Рефлексії війни й опору надзвичайно цінні для глибокого лінгвокогнітивного аналізу подій, які нині переживає українське суспільство. Публіцистичний дискурс як сфера побутування живого мовлення чи не найповніше відбиває трансформаційні перетворення в тій чи тій субкатегорійній семантиці. Зміна вербалізаційного контенту, що оприявнює волітивну та оптативну зони мовної модальности, детермінована передусім прагматичними чинниками, зокрема стратегіями нейтралізації шокового стану, піднесення національного духу, героїзації, стимулювання до роздумів, когнітивного зіштовхування, прагненнями консолідувати суспільство тощо. Експлікаційний корпус волонтеративности представлений системою модальних кваліфікаторів (імперативні дієслівні форми, перформативи, лексеми зі значенням імперативности / оптативности, спонукально-оптативні частки) та модифікаторів (транспоновані в імперативну зону дієслівні форми дійсного й умовного способу, заперечні, питальні, вказівні, видільні партикули, експресивно-конотовані лексичні маркери тощо). Кожен з означених експліцитних маркерів залежно від контекстно-ситуативних умов та інтенцій продуцента мовлення на тлі різних мовленнєвих актів (наказу, вимоги, заборони, розпорядження, застереження, попередження, прохання, благання, запрошення, побажання, заклику, прохання, власне-бажання та ін.) перебирає на себе функцію ядерного чи периферійного репрезентанта з відповідним набором іманентних категорійних характеристик.

Отже, волітивний складник суб'єктивної модальности в масмедійному дискурсі 2022-2024 рр. набув ознак лінгвального маніфестанта голосу війни. Розглядааний наратив сьогодні не одноосібний, як у тоталітарному радянському суспільстві часів Другої світової, а збірний, такий, що репрезентує кризь призму

універсуму концептуальної картини світу логічні конструкти мовної картини сучасного українства. Це синергетичний лінгвопортрет народу, який бореться за свою окремішність і самобутність.

## References

- Balandina N., *Performatyvny yak indykatory funktsiy konventsinykh vysloven'*, «Movoznavstvo» 2010, № 2/3.
- Batsevych F., *Osnovy komunikatyvnoyi linhvistyky*, Kyiv 2004.
- Halaur S., Shramko R., Pedchenko S., *Positional emphasis in the modern literary text*, „AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research” 2021, vol. 11, issue 1, [in:] <https://doi.org/10.33543/1101287291>.
- Hryshchenko A., Mats'ko L., Plyushch M. ta in., *Suchasna ukrayins'ka literaturna mova*, za red. A. Hryshchenka, Kyiv 2020.
- Hrytsyuk V., Lysenko O., *Viyina Rosiys'koyi Federatsiyi proty Ukrayiny: voyennyy, mizhnarodno-pravovyy, heopolitychnyy ta ekonomichnyy vymiry*, «Ukrayins'kyi istorychnyy zhurnal» 2023, chyslo 2.
- Ishchenko O., Stepanenko M., *Ukrayins'ka entsyklopedystyka v sotsiokomunikatyvnykh vyklykakh suchasnosti*, Kyiv 2024.
- Kharchenko S., *Semantyko-syntaksychna i komunikatyvna struktura rechen' sponukal'noyi modal'nosti*, Kyiv 2001.
- Kosmeda T., Khaliman O., *Semantics and pragmatics of the feminitives жіночка, жінка in Ukrainian linguistic culture (synchronic-diachronic aspect)*, „Slavia Orientalis” 2024, t. LXXIII, nr 1.
- Kostusiak N., Naval'na M., Mezhev O., *Verbal identifiers of the enemy: cultural-linguistic and deaestheticized models*, „Slavia Orientalis” 2023, t. LXXII, nr 4.
- Kostusyak N., *Funktsiyni osoblyvosti hramemy bazhal'noyi modal'nosti*, «Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu. Seriya: Movoznavstvo» 2013, t. 21, vyp. 19 (1).
- Kostusyak N., *Funktsiyni oznaky hramemy sponukal'noyi syntaksychnoyi modal'nosti*, «Volyn' filolohichna: tekst i kontekst» 2012, vyp. 14.
- Kuravs'ka N., *Modal'nist' volevyavlennya v khudozhn'omu styli suchasnoyi ukrayins'koyi movy*, Ivano-Frankivs'k 2016.
- Mezhov O., Kostusiak N., Navalna M., *Lexical-grammatical means of expression of psycho-emotional states in contemporary Ukrainian media texts of the war period*, „Slavia Orientalis” 2024, t. LXXIII, nr 27.
- Mezhov O., Kostusiak N., Navalna M., *The cognitive discourse parameters of directive speech acts in modern Ukrainian*, „Cognitive Studies / Études cognitives” 2022, № 22, article 2785, [in:] <https://doi.org/10.11649/cs.2785>.
- Narushevych-Vasyl'yeva O., *Katehoriya sponukal'nosti u prahmastylistychnomu aspekti*, Odesa 2002.
- Pedchenko S., *Klasyfikatsiyni parametry subkatehoriynykh sub'yektyvno-modal'nykh znachen'*, «Molodyy vchenyy» 2016, № 8 (35), t. 1.
- Pukhonska O., *The war's literary reflection: from the affective to the rational*, „Slavia Orientalis” 2023, t. LXXII, nr 4.
- Shabat-Savka S., *Katehoriya komunikatyvnoyi intentsiyi: typovi vyjavy ta syntaksychna realizatsiya v suchasniy ukrayins'kiy movi*, «Ukrayins'ka mova» 2013, № 1.

- Shabat-Savka S., *Katehoriya komunikatyvnoyi intentsiyi v ukrayins'kiy movi*, Chernivtsi 2016.
- Shapoval I., *Semantyko-prahmatychni parametry optatyva v ukrayins'kiy ta anhliys'kiy movakh*, L'viv 2021.
- Stepanenko M., Pedchenko S., *Semantyka i funktsiyuvannya modal'nykh chastok u suchasniy ukrayins'kiy movi*, Poltava 2019.
- Stepanenko M., *Polityka i viyna: zakonomirnosti ta paradoksy movnoho rozvytku (2022-2023)*, Kharkiv 2024.
- Syuta H., *Linhvofilosofiya opozytsiyi «sviy – chuzhyy» u tekstakh periodu rosiys'ko-ukrayins'koy viyny*, «Ukrayins'ka mova» 2023, № 2 (86).
- Umrykhina L., *Semantyka optatyva ta zasoby yoho vyrazhennya v suchasniy ukrayins'kiy movi*, Kharkiv 2007.
- Vintoniv M., Bortun K., *Strukturno-semantychni typy ta funktsiyi imperatyvnykh vyslovlen' u publitsystychnomu y ofitsiyno-dilovomu stylyakh*, Kyiv 2020.
- Vykhovanets' I., Horodens'ka K., *Teoretychna morfolohiya ukrayins'koy movy*, Kyiv 2004.

### ПРО АВТОРІВ

**Микола Степаненко** – доктор філологічних наук, професор кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine). **Вибрані публікації:** **книги:** *Найновіші динамічні процеси в українському політичному лексиконі: 2020 рік*, Полтава 2021; *Публіцистично-політичний дискурс 2021: лексико-словотвірні інновації, перифрастичний ресурс*, Харків 2023; *Політика і війна: закономірності та парадокси мовного розвитку (2022-2023)*, Харків 2024. **Статті:** R. Shramko, M. Stepanenko, S. Pedchenko, L. Pryma, N. Komlyk, *Teaching Ukrainian as foreign language (TUKFL) at pedagogical university: innovations and perspectives*, „AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research” 2023, № 13/01, p. 222-227, [in:] <https://doi.org/10.33543/j.1302.222227>; *Офіційна назва «повномасштабне вторгнення» денотата «воєнні дії в Україні 2014-2023»: семантика, аксіологія, кореляція*, «Міжнародний філологічний часопис» 2023, т. 4, № 3, с. 23-36; *Номінативно-аксіологічна парадигма денотата «Воєнні дії в Україні: 2022-2023»*, „Studia Ucrainica Posnaniensia” 2023, vol. XI/1, p. 71-85; *Авторська концепція української термінографічної критики крізь призму історії, теорії, практики*, «Лінгвістичні дослідження» 2024, вип. 61, с. 86-97.

ORCID: 0000-0002-6727-1265

Email: myk\_ivan@ukr.net

**Світлана Педченко** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка (Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University). **Вибрані публікації:** **книги:** М. Степаненко, С. Педченко, *Семантика і функціонування модальних часток в сучасній українській літературній мові*, Полтава 2019. **Статті:** *The subjective modality in modern Ukrainian: the lingual-pragmatic dimension*, «Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації» 2020, т. 31 (70), № 4, с. 98-104; S. Halaur, R. Shramko, S. Pedchenko, *Positional emphasis in the modern literary text*, „AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research” 2021, vol. 11, issue 1, p. 287-291, [in:] <https://doi.org/10.33543/j.1302.222227>

org/10.33543/1101287291; R. Shramko, M. Stepanenko, S. Pedchenko, L. Pryima, N. Komlyk, *Teaching Ukrainian as foreign language (TUKFL) at pedagogical university: innovations and perspectives*, „AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research” 2023, vol. 13, issue 01, p. 222-227, [in:] <https://doi.org/10.33543/j.1302.222227>; R. Zhovtani, M. Lizon, S. Shekhavtsova, I. Lobachova, S. Pedchenko, N. Komlyk, *Intertextuality in the works of émigré writers of the twentieth century*, „SYNESIS” 2024, vol. 16, issue 01, p. 61-80, [in:] <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS>.

ORCID: 0000-0003-3995-6619

Email: svpedchenko@gmail.com; ffgumsvpedchenko@gsuite.pnpu.edu.ua

**Руслана Шрамко** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University). **Вибрані публікації: книги:** Р. Г. Шрамко, М. І. Степаненко, *Ізофункційні парадигми в системі предикатів стану в українській мові*, Полтава 2017. **Статті:** S. Halaur, R. Shramko, S. Pedchenko, *Positional emphasis in the modern literary text*, „AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research” 2021, vol. 11, issue 1, p. 287-291, [in:] <https://doi.org/10.33543/1101287291>; M. Boichenko, T. Kozlova, A. Kulichenko, R. Shramko, Y. Polyezhaev, *Creative activity at higher education institutions: Ukrainian pedagogical overview*, „AMAZONIA INVESTIGA” 2022, vol. 11, issue 59, p. 161-171, [in:] <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.15>; Р.Г. Шрамко, Л.Ю. Прийма, *Англізми в сучасному українському масмедійному дискурсі: семантико-функційний аспект*, «Закарпатські філологічні студії» 2023, вип. 28, т. 2, с. 62-72, [in:] <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.2.11>; R. Shramko, M. Stepanenko, S. Pedchenko, L. Pryima, N. Komlyk, *Teaching Ukrainian as foreign language (TUKFL) at pedagogical university: innovations and perspectives*, „AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research” 2023, vol. 13, issue 1, p. 222-227, [in:] <https://doi.org/10.33543/j.1302.222227>.

ORCID: 0000-0002-9258-9128

Email: shramenlatk02006@gmail.com; iflanfshramenlatk02006@gsuite.pnpu.edu.ua